

Hr. Erki Savisaar,
keskkonnaminister
Keskkonnaministeerium

Meie 02.06.22

Edastatud e-mailiga: erki.savisaar@envir.ee
keskkonnaministeerium@envir.ee

Teadmiseks:

Hr. Andres Sutt,
ettevõtlus- ja infotehnoloogia minister
Edastatud e-mailiga: andres.sutt@mkm.ee

Hr Taavi Aas,
majandus- ja taristuminister
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Edastatud e-mailiga: taavi.aas@mkm.ee
info@mkm.ee

Pr. Keit Pentus-Rosimannus,
rahandusminister
Rahandusministeerium
Edastatud e-mailiga: keit.pentus-rosimannus@fin.ee
info@fin.ee

Edastan Eesti Keemiatööstuse liidu põhimõttelised seisukohad keskkonnaministeeriumile seisukohtade kujundamiseks Euroopa Komisjoni ettepanekule, mis puudutab tööstusheite direktiivi ja direktiivi prügilate kohta.

Austatud minister

Peame tööstusheite direktiivi (THD) rolli kõrgetasemelise keskkonnakaitse tagamisel endiselt oluliseks ja leiame, et THD parima võimaliku tehnika (PVT) põhimõte on saastamise vähendamisel ennast õigustanud ning aidanud saavutada tulemusi. Leiame jätkuvalt, et THD põhimõtteks peab jääma erinevates tööstuse valdkondades investeringute suunamine tehnoloogiatesse, mille elluviimine on saadavat keskkonnakasu arvestades mõistlik.

Investeringute mõistlikkuse hindamiseks ja nende tegemiseks ning kaasuva halduskulu hindamiseks peavad tööstusettevõtjad saama ka keskkonnaõiguses pikaajalise kindlustunde ja ettenähtavause. Selleks on muu hulgas Euroopa Komisjonil ja riigil tagada, et ootamatud ja järsud regulatsioonide muutused ei tooks täiendavat investeerimisvajadust ning halduskoormust, seda eriti regionaalsetest ja sotsiaalsetest eripäradest tingitult väiksema investeerimisvõimega riikides (Eesti) ja niigi suure regulatoorse surve all valdkondades (nt. keemiatööstus).

THD eelnõu sisaldab mitmeid põhimõttelisi muudatusi, mille tagajärgi Eesti keemiatööstuse ettevõtetele ei ole üksikasjalikult kirjeldatud. Samuti puudub materjalidest analüüs THD muutmise

võimalikust mõjust. Kuna keskkonnaministerium ei ole selliseid vajalikke analüüse lisanud, siis esitame kirjas esialgu vaid liidu põhimõttelised seisukohad THD eelnõule, ning palume teil kinnitada, et teil on kavas THD eelnõu osas viia läbi informeeritud seisukoha kujundamiseks vajalik põhjalik mõjuanalüüs muudatuse mõjust THD kohaldamisalasse arvatud ja sinna lisatavate Eesti ettevõtetele.

Kuna Eestis ei ole tuvastatud vajadust reguleerida valdavalt lokaalse häiringuga saasteainete heitmist vette, pinnasesse ja õhku täiendavalt, siis peab Eesti ettevõtetele keskenduv mõjuanalüüsis muu hulgas vastama ka küsimustele kas THD eelnõus lahendatav probleem on Eesti probleem ning kas THD eelnõus pakutud muudatused (sh senisest suurem harmoniseerimine) on subsidiaarsuspõhimõttest tulenevalt vajalikud ja EL õigusega kooskõlas, ning algatada vastavad menetlused.

Kuni puudub Eesti ettevõtetele ja keskkonnaprobleemidele keskenduv põhjalik mõjuanalüüs, jääme seisukohale, et THD eelnõuga pakutud kõrgetasemelise keskkonnakaitse tagamise lahenduste mõju saavutamiseks Eestis on siseriiklik õigus piisav ning THD eelnõu ettepanekud tuleb valdavalt tõrjuda kui põhjendamatult ülereguleerimist, millel on Eesti ettevõtete konkurentsivõimet ebavajalikult kahjustav ning investeringuid pärssiv iseloom. Uute THD nõuete, kui need osutuvad põhjendatuks, kohaldamiseks tuleb leida piisav ülemineku-aeg, mis võimaldab ettevõtetel jätkata tegevust.

Võttes arvesse, et THD eelnõu kannab Eesti tööstusettevõtete jätkusuutlikkuse osas olulisi riske, mis avalduvad nii pikaajalise mõjuna majandus- ja sotsiaalarengus kui ka riigi maksutuluses, siis peame vajalikuks selliste riskide teadvustamiseks ja maandamiseks sobiva lahenduse leidmiseks koostada THD eelnõu mõjuanalüüs keskkonnaministeriumi, majandus- ja kommunikatsiooniministeriumi, rahandusministeriumi ja ettevõtlusorganisatsioonide koostöös.

Peame vajalikuks kujundada Eestis seisukohad THD eelnõule tööstusettevõtetega läbiviidud põhjalike konsultatsioonide tulemusel, milleks tuleb aega võtta, et sisukalt Eesti ettevõtete muredele lahendusi otsida.

THD eelnõu materjalidega tutvudes on meil tekkinud järgivad märkused ja küsimused, mida keskkonnaministerium võib vajadusel lisainfo saamiseks adresseerida eelnõu koostajale:

- Kas eelnõuga lisatavad uued aruandluskohustused ettevõtetele on keskkonnaministeriumi hinnangul proportsionaalsed eeldatavasti saavutatava mõjuga keskkonnanäesmärkidele Eestis? Kas võimalike probleemide lahendamine ühenduse õigusega on vajalik ja miks?
- Kas kohustus THD reguleerimisalasse kuulvatele ettevõtetele rakendada keskkonnanähtimissüsteemi on keskkonnaministeriumi hinnangul proportsionaalne soovitava mõjuga?
- Kas senine praktika, mille kohaselt paljud Eesti ettevõtted on rakendanud keskkonnanähtimissüsteeme omaalgatuslikult, ning ei ole pidanud neid välise audiitori poolt auditeerima, millel on suur kulu, lõpetatakse?
- Milliseid paindlikkusmeetmeid THD eelnõu jõustumisel Eestile võimaldatakse, kui kogu EL-i hõlmavate PVT-nõuetega kaasneksid Eesti ettevõtetele eeldatava keskkonnanähtimise vähendamisega võrreldes ebaproportsionaalselt suured kulud?
- Milliseid uusi **kohustusi** näeb keskkonnaminister Eestis põlevkiviõli tootjatele ja teistele keemia sektori ettevõtetele kelle keskkonnalaad on antud välja kehtivatele PVT-dele tuginevalt? Kas need kohustused on proportsionaalsed ja jõukohased, arvestades katkenud tarneahelaid, järsult tõusnud materjali ja energia hindasid ja CO2 maksukoormuse tõusu?, Leiate, et kehtiv HKS ei sobitu enam Ukraina sõjast ja lisaks süsteemsetest puudustest

tingitud energiakriisi ning vaja on otsida tööstusettevõtete tulevikuvaadet parandavaid lahendusi?

- Tänapäevane keskkonnalubade menetlusprotsess Keskkonnaameti (KA) poolt keskkonnalubade nõuete ajakohastamiseks ja kaasajastamiseks on juba niigi lubatult aegavõtteprotsess, ning meie hinnangul THD eelnõu neid probleeme vaid süvendab. Ajakulu ei ole reeglina seotud ettevõttega, vaid on sõltuv KA menetluse võimekusest, mille osas peaks olema eesmärk menetlust lihtsustada. On kujunenud kahetsusväärne praktika, kus ajakohastamata keskkonnalubade nõuded toovad kaasa väärtemenetlusi. Seoses sellega on õigustatud küsimus kas keskkonnaministeerium ja tema valitsemisala allasutused saavad eelnõuga rakendatavate **täiendavate kohustuste** täitmisega hakkama ning milline võib olla täiendav kulu nii riigile kui ka ettevõtjatele?
- Kas keskkonnaministeerium hakkab välja töötama Eesti maapõues leiduvate kasulike ja strateegilise maavarade kaevandamise tehnoloogiate PVT-sid?
- Kuidas THD eelnõu võimaldab arvestada Eesti eripära, lähtudes meie geograafilisest asukohast ja riiklikust eripärast (sh. asjaoluga, et põlevkivi on MaaPS-i kohaselt riikliku tähtsusega strateegiline maavara, mida teistes EL-i riikides ei kasutata) ning teiste maapõues olevate ressursside värvindamise vajadusest
- Kuna ei ole teada riigi esialgne seisukoht THD eelnõu osas, siis on esialgu ebaselge millisena nähakse ette majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi rolli THD eelnõule seisukohtade kujundamisel ning kas majandusarengut ja tööstuse head käekäiku puudutavad seisukohad saavad esindatud, selleks et seisukohad arvestaks vajadusega säilitada konkurentsivõimeline Eesti tööstus koos lisanduvate sotsiaal- ja majandushüvedega. Peame põhjendatuks ja vajalikuks, et majandus- ja kommunikatsiooniministeerium ja rahandusministeerium osalevad THD muutmise ettepaneku läbirääkimise seisukohtade aluseks olevate analüüside, konsultatsioonide kujundamise protsessi igas etapis.
- Euroopa Komisjon pakub, et kemikaalidega seotud PVT on tehniliselt usaldusväärne. Samas uus, kestlikkust toetav kemikaalstrateegia läbi uute piirangute ohtlike ainete kasutamiseks, kemikaalide olulise kasutusala sisseseadmise ja üldise riskihindamise rakendamisel, välistab eeldatavalt nende kemikaalide tööstusliku tootmise. Juhime tähelepanu, et THD ja PVT-d ei peaks üldiste keskkonna- ja inimeste tervisekaitse eesmärkide raame hägustama ja asjatult bürokraatlikumaks muutma, dubleerides sektoripõhiseid õigusakte, eelkõige REACH ja uue kestlikkust toetava kemikaalstrateegiaga sätestavaid Komisjoni määruseid.
- Kuna THD juhtpõhimõtte on PVT, siis ei tohi eelnõuga kaduda vajalik paindlikkus kohaldada PVT-sid vaid võrreldavale tööstusele. Eesti näitel on selliseks grupiks PKÕ tootmine.
- PVT alusel tehtavate mahukate keskkonnainvesteeringute vajadus peab olema ettenähtav vähemalt investeeringu tasuvusaja lõpuni. Lähtuvalt tehnoloogiate kättesaadavuse printsiibi mõistlikkusest ei tohiks nõuda PVT meetmete rakendamist, mis vähendaksid tööstuse konkurentsivõimet ja tekitaksid sarnaselt kolmandatesse riikidesse süsinikulekke ohule saastelekkede ohu. Samuti ei saa pidada mõistlikuks lähtuda seni tööstuslikult tõestamata tehnoloogiatest.
- Leiame, et THD süsteem ja PVT selle osana ei tohi dubleerida seda mis juba on reguleeritud. EU ETS direktiiv võeti vastu selleks, et väidetavalt juhtida läbi CO2 maksustamise tööstust heitmeid vähendama - vastavalt saastaja maksab printsiibile. Komisjoni THD ettepaneku põhjal jääb arusaamatuks vajadus reguleerida CO2 vähendamist lisaks veel THD-ga. Ettevõtete kohustus aastaks 2030 koostada üleminekukava, näitamaks kuidas aastaks 2050

hakkavad ettevõtte käitised vastama Euroopa rohelise kokkuleppe põhimõtetele (0-saaste, ringmajandus ja kliimaneutraalsus), siis hetkel kehtivate PVT-de, ebasoodsa investeerimiskeskonna ning üle reguleeritud keskkonna tõttu jääb see kohustus teostamatuks!

- Juhime keskkonnaministeeriumi tähelepanu, et Eesti keskkonnalubade süsteem KOTKAS võimaldab juba avalikkusel saada vajalikku infot keskkonnalubade menetluse kohta. Samas ei pea me õigeks avaliku sektori organitele ja pädevale asutusele lisaks anda PVT viitedokumentide menetluses juurdepääsu kodanikuühendustele konfidentsiaalsele äriteabele või tundlikule äriteabele konfidentsiaalsuslepingute sõlmimise läbi. Eesti praktikas pole kahjuks tööstusel kodanikuühendusutega tekkinud usalduslikku dialoogi ning tuleb tunnustada avaliku sektori organite usaldusväärset otsuste tegemisel.
- Trahvide suurus arvutatakse nii, et oleks tagatud, et rikkumise eest vastutav isik jäetakse tegelikult ilma kõnealusest rikkumisest tulenevast majanduslikust kasust. Korduvate rikkumiste korral suurendatakse järk-järgult trahvide suurust. Juriidilise isiku toime pandud rikkumise korral on selliste trahvide maksimumsumma Euroopa Komisjoni nägemuses 8 % käitaja aastakäibest asjaomases liikmesriigis. Eesti õigusruumis on juba sätestatud trahvimäärad võimalike rikkumiste eest. Samuti on olemas võimalused nõuda kahju hüvitamist seoses keskkonnakahju tekitamisega. Seega puudub vajadus rikkumiste ja kahjunõuete lisareguleerimiseks EL õigusega.

(COM(2022) 156 Proposal for EP ja EN direktiiv, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiivi 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll) ning nõukogu 26. aprilli 1999. aasta direktiivi 1999/31/EÜ prügilate kohta on dokument millega tekitakse tööstustele ja põllumajandusele lahendamatu probleeme ning isegi proovitakse lahendada olematu probleeme.

Leiame, et ees seisab veel palju sisulist tööd, milles Eesti Keemiatööstuse Liit on valmis osalema, et Eesti seisukohad läbirääkimistel:

- tõrjuks ettepanekuid, mida ei ole vaja Eestis ühenduse õigusega vajalik reguleerida, kuid millel võiks olla Eestile ebasoovitavalt piirav mõju.
- lähtuks keskkonnakaitse tagamise eesmärgist vastavalt PVT-dele, mis seavad etaloniks realistlikult elluviidavad tehnoloogiad.
- Oleks Eesti tööstuspoliitikat, ja selle osana eraldi keemiatööstust ja põlevkiviõli tööstust toetavad ning arvestaks Eesti ja erinevate sektorite eripärasid.
- Võimaldaks Eesti strateegilistest maavarast, põlevkivist, maksimeerida riigitulu, ning võimaldaks võtta kasutusele rohepöörde elluviimiseks vajalikke maavarasid koos nende väärindamisega;
- Soodustaks ringmajandust ja CCS/CCU tehnoloogiate kasutuselevõttu
- ei suurendaks põlevkivitööstusega seotuid sotsiaal- majanduslikke riske Ida-Virumaal
- Võimaldaks vähendada ettevõtete halduskoormust.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Hallar Meybaum
tegevdirektor